

بهبود عملکرد عامل‌ها در شبیه ساز امداد با استفاده از کولونی مورچه‌ها و اتوماتای یادگیر

محمد رضا میبدی

بهروز معصومی

مصطفی اصغری

دانشگاه آزاد اسلامی علوم و تحقیقات تهران

دانشگاه آزاد اسلامی

دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران، ایران

واحد میاندوآب

mmeybodi@aut.ac.ir

bmasoumi@Qazviniau.ir

m_asghary86@yahoo.com

چکیده: یکی از بسترها مناسب برای تست و ارزیابی ایده‌ها و تکنیک‌های مربوط به سیستم‌های چند عامله، سیستم شبیه ساز امداد می‌باشد. در سیستم شبیه ساز امداد، موقع یک حادثه مخرب شبیه سازی شده و عامل‌های نرم افزاری برای مقابله با اثرات حادثه در محیط مصنوعی فعالیت می‌کنند. اکثر الگوریتم‌های ارائه شده برای طراحی مسیر حرکت کوتاه‌ترین مسیر، کاهش میانگین زمان امداد، بر اساس الگوریتم‌های کوتاه‌ترین مسیر می‌باشند. مزیت استفاده از الگوریتم‌های کوتاه‌ترین مسیر، کاهش میانگین زمان انتظار و عیب آن نیز کاهش قدرت کاوش در محیط است. در طراحی مسیر برای حرکت عامل‌ها از مبدأ به مقصد، الگوریتمی مناسب خواهد بود که علاوه بر کاهش میانگین زمان انتظار، قدرت کاوش مناسبی نیز داشته باشد. در این مقاله الگوریتمی ترکیبی بر اساس کولونی مورچه‌ها و اتوماتای یادگیر ارائه شده است که با برقراری موازنی بین *Exploration* و *Exploitation* می‌تواند در شرایط مختلف خودش را با محیط وفق داده و قابلیت انعطاف بیشتری را به عامل‌ها بدهد. آزمایشات و شبیه سازی‌های انجام شده نشان می‌دهند که الگوریتم ارائه شده علاوه بر داشتن قابلیت انعطاف بالا، هم از نظر جستجو و کاوش و هم از نظر امتیاز کسب شده عملکرد بهتری نسبت به الگوریتم‌های مشابه و استفاده شده دارد.

واژه‌های کلیدی: طراحی مسیر، ترکیب کولونی مورچه‌ها و اتوماتای یادگیر، شبیه ساز امداد

آمبولانس‌ها باید در سریعترین زمان ممکن به پاری مصدومین بشتاند و آنها را به پناهگاه منتقل نمایند. آتش نشانها وظیفه دارند آتش را خاموش کرده و از انتشار آن به مکانهای دیگر جلوگیری کنند. وظیفه عامل‌های پلیس، جستجو در فضای حادثه و باز کردن راههای مسدود شده در اثر حادثه است تا سایر عامل‌ها در مسیر حرکت به سمت اهدافشان با مانع رویرو شوند. عامل‌های پلیس پس از اینکه به درخواست‌های عامل‌های دیگر پاسخ دادند و راههای مورد درخواست آنها را باز نمودند به جستجو در محیط پرداخته و در صورت مشاهده شهروندان مصدوم و یا ساختمان‌های آتش گرفته، موارد را به عامل‌های آمبولانس و آتش نشان گزارش می‌دهند. عامل‌ها برای رفتن از یک نقطه به نقطه دیگر نیاز به یک الگوریتم مسیریابی دارند تا بر اساس آن مسیر حرکت بین مبدأ و مقصد را مشخص کنند. اکثر تیم‌ها برای حرکت از یک نقطه به نقطه دیگر در محیط از الگوریتم‌های کوتاه‌ترین مسیر استفاده می‌کنند.^[2,3,4] آزمایشات و شبیه سازی‌ها نشان می‌دهد استفاده از

۱- مقدمه

سیستم شبیه ساز امداد نمونه‌ای از سیستم‌های چند عامله بلدرنگ^۱ است که در آن محیط، عامل‌ها دارای پیچیدگی بالایی بوده و به شرایط واقعی نزدیکتر می‌باشد. عامل‌هایی که در این محیط فعالیت می‌کنند شامل عاملهای هم نوع و غیر هم نوع می‌باشند. هیچ عاملی اطلاعات کاملی از محیط نداشته و از نظر پهنه‌ای باند برای برقراری ارتباطات بین عاملها محدودیت وجود دارد.^[1] فراهم بودن شرایط سیستم‌های چند عامله پیچیده و بزرگ در سیستم شبیه ساز امداد، آن را به بستر مناسبی برای تست و ارزیابی ایده‌ها و تکنیک‌های مربوط به سیستم‌های چند عامله پیچیده تبدیل کرده است. در سیستم شبیه ساز امداد، رویداد یک حادثه ویرانگر و مخرب مانند زلزله در یک محیط شهری شبیه سازی می‌شود. ساختمانها فرو می‌ریزند و یا آتش می‌گیرند، شهروندان در زیر آوار گیر می‌کنند و توسط آتش تهدید می‌شوند. راههای ارتباطی نیز به دلیل فرو ریختن آوار ساختمانها مسدود می‌شوند. در چنین شرایطی،

رفتن از خود ردی از فرومون به جا می‌گذارند. فرومون با گذشت زمان تبخیر می‌شود اما در کوتاه‌مدت به عنوان رد مورچه بر سطح زمین باقی می‌ماند. یک رفتار بسیار ساده پایه‌ای در مورچه‌ها وجود دارد: آنها یک مسیر را از بین چندین مسیر بر اساس احتمال انتخاب می‌کنند. مسیری که فرومون بیشتری داشته باشد یا به عبارت دیگر مورچه‌های بیشتری قبل از آن عبور کرده باشند احتمال بیشتری برای انتخاب شدن خواهد داشت. در شروع کار انتخاب مسیر کاملاً تصادفیست اما بعد از اینکه در هر یک از مسیرها ردی از فرومون ایجاد شد مورچه‌ها به احتمال بیشتر مسیر با فرومون بیشتر را انتخاب می‌کنند (هر چه فرومون بیشتر باشد احتمال انتخاب مسیر بیشتر است). به همین دلیل پس از مدتی همه مورچه‌ها (یا تقریباً همه مورچه‌ها) مسیر کوتاه‌تر را طی خواهند کرد.

۲-۱- مکانیزم انتخاب مسیر در الگوریتم های کولونی مورچه ها

مورچه‌ها برای انتخاب گره بعدی از مقادیر فرمون‌ها و فاصله بین گره‌ها استفاده می‌کنند فرمول انتخاب گره بعدی رابطه مستقیمی با مقدار فرمون روی یال و عکس فاصله بین گره‌ها دارد. عکس فاصله بین دو گره را دید می‌نماییم و آنرا η_{ij} تعریف می‌کیم. احتمال عبور از گره a به گره b طبق رابطه (۱) تعریف می‌شود. پارامترهای α و β به کاربر اجازه می‌دهند بر روی نسبت اهمیت مقدار دنباله فرمون به دید، کنترل داشته باشد.

$$p_{i,j} = \frac{[\tau_{i,j}]^\alpha \cdot [\eta_{i,j}]^\beta}{\sum_{j_k=1}^n [\tau_{i,j_k}]^\alpha \cdot [\eta_{i,j_k}]^\beta} \quad (1)$$

۲-۲- بهنگام سازی فرومون در کولونی مورچه ها بعد از اینکه هر مورچه یک دور تولید کرد مقدار دنباله فرمون روی یال‌ها بهنگام می‌شود. در کلونی مورچه‌ها این عمل ابتدا با کاهش مقدار فرمون با یک فاکتور ثابت (ضریب تبخیر) و سپس قرار دادن فرمون توسط هر مورچه روی یال‌هایی که در دور خود پیموده است انجام می‌شود. ضریب تبخیر که مقداری بین صفر و یک دارد برای اجتناب از انباشتن بی‌حد دنباله فرمون است و

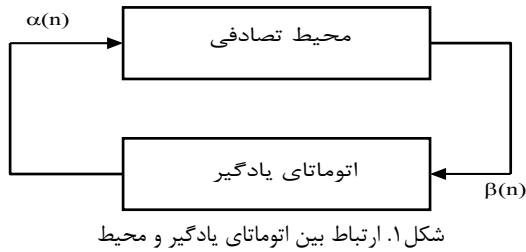
کوتاه‌ترین مسیر برای حرکت عامل بین مبدا و مقصد، همیشه بهترین انتخاب نمی‌باشد. در صورت استفاده از الگوریتم های کوتاه‌ترین مسیر در طراحی مسیر حرکت عامل، مکانهایی که عامل‌ها ملاقات می‌کنند محدود به مواردی می‌شود که در کوتاه‌ترین مسیر بین مبدا و مقصد قرار گیرد. یعنی عامل برای حرکت از نقطه‌ای به نقطه دیگر از تمام مسیرهای ممکن استفاده نمی‌کند. مزیت استفاده از مسیرهای کوتاه، کاهش میانگین زمان انتظار اهداف و عیب آن نیز کاهش قدرت کاوش عامل هاست. با توجه به موارد بیان شده، برای کار در محیط‌های پیچیده مانند شبیه ساز امداد، الگوریتمی مناسب است که بتواند در موقعیت‌های مختلف خودش را با شرایط محیط مطابقت داده و موازنی متعادلی بین exploitation (که در اینجا کاهش میانگین زمان انتظار اهداف است) و exploratio (جستجو و کاوش بیشتر در محیط) ایجاد نماید. برای این منظور الگوریتمی ارائه شده است که از قابلیت‌های الگوریتم های برمبنای کولونی مورچه‌ها و اتوماتای یادگیر به صورت ترکیبی استفاده نموده و قابلیت انعطاف و قدرت exploration بیشتری را به عامل‌ها داده و امتیاز نهایی کسب شده را نیز بهبود می‌دهد.

بخش بندی بقیه مطالب این مقاله به صورت زیر است:
ابتدا در بخش ۲ کولونی مورچه‌ها به طور مختصر و خلاصه معرفی می‌شود. بخش ۳ در مورد اتوماتای یادگیر است.
بخش ۴ به معرفی الگوریتم ارائه شده می‌پردازد. در بخش ۵ الگوریتم ارائه شده ارزیابی شده است. بخش ۶ مقایسه و نتیجه گیری می‌باشد.

۲- بهینه سازی با کولونی مورچه ها

کولونی مورچه‌ها الهام گرفتن از حل مسائل موجود در طبیعت توسط حس غریزی حشرات (مورچه‌ها) که یکی از جالب‌ترین سیستم‌های مورد مطالعه تا کنون است که کاربردهای فراوانی در علوم و مهندسی یافته است. یافتن کوتاه‌ترین مسیر یک مسئله بهینه‌سازیست که گاه حل آن بسیار دشوار گاه نیز بسیار زمان برآست. مورچه‌ها قادر به یافتن کوتاه‌ترین مسیر از لانه به منبع غذا هستند. راه حل مورچه‌ها برای پیدا کردن کوتاه‌ترین مسیر بین لانه و منبع غذا به صورت زیر است: مورچه‌ها هنگام راه

شده و فقط اتوماتی با ساختار ثابت به طور خلاصه معرفی می شود.

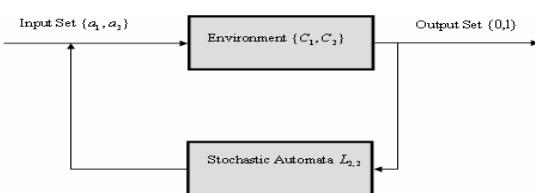

شکل ۱. ارتباط بین اتوماتی یادگیر و محیط

۱-۳- اتوماتی یادگیر با ساختار ثابت :

اتوماتی یادگیر با ساختار ثابت توسط ۵ تایی $\{\alpha, \beta, F, G, \phi\}$ نشان داده می شود که $\alpha = \{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_r\}$ مجموعه اعمال اتومات، $\beta = \{\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m\}$ مجموعه ورودی های اتومات، $F: \phi \times \beta \rightarrow \phi$ تابع که بر اساس پاسخ محیط، وضعیت جدید را می یابد، $\alpha \rightarrow \phi: G$ تابع خروجی که وضعیت کنونی را به خروجی بعدی می نگارد و $\phi(n) \equiv (\phi_1, \phi_2, \dots, \phi_k)$ مجموعه وضعیت های داخلی اتوماتی یادگیر می باشد. چند نمونه از اتوماتاهای یادگیر با ساختار ثابت در زیر معرفی می گردد:

اتوماتی دو حالت L2,2 : این اتومات دارای دو حالت ϕ_1 و ϕ_2 و دو خروجی α_1 و α_2 می باشد. ورودی های پذیرفته شده توسط اتوماتا مجموعه $\{0,1\}$ می باشد. ساختار این اتوماتا به شکلی طراحی شده است که تا زمان دریافت پاسخ مطلوب از محیط در یک اقدام باقی می ماند و به محض آنکه پاسخ نامطلوبی دریافت شود به سوی اقدام دیگر حرکت می نماید. نمودار عملکرد این اتوماتا در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲- نمودار عملکرد اتوماتی دو حالت L_{2,2}

اتوماتی یادگیر L_{2N,2} (اتوماتی سنتلین): این نوع اتومات، تغییر یافته اتوماتی L_{2,2} است و توسط سنتلین معرفی شد که دارای 2 حالت و 2 اقدام می باشد. سعی این نوع

الگوریتم را قادر می سازد تا تصمیم های بدی را که قبل از گرفته شده است فراموش کند. روی یال هایی که توسط مورچه ها انتخاب نشده اند شدت فرمون با تعداد تکرارها بصورت نمایی کاهش می یابد. ($t_{ij}(t+1)$) را شدت دنباله روی یال بین گره های i و j در لحظه $t+1$ می نامیم که با فرمول (۲) محاسبه می شود.

$$t_{ij}(t+1) = \rho \cdot t_{ij}(t) + \Delta t_{ij}(t, t+1) \quad (2)$$

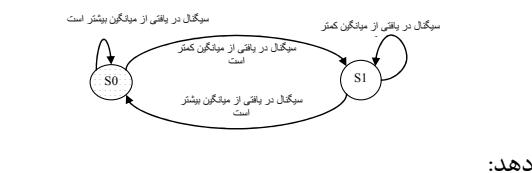
که در آن ρ ضریب تبخیر است و که $\Delta t_{ij}^k(t, t+1)$ مقدار دنباله فرمون است که روی یال بین گره های i و j توسط مورچه k در زمان بین t و $t+1$ قرار داده می شود. مقدار دنباله فرمون در زمان ۰، $(0, t_{ij})$ می تواند مقداری تصادفی باشد (عموماً مقداری کوچک). انتخابهای مختلفی در رابطه با چگونگی محاسبه $(\Delta t_{ij}^k(t, t+1))$ و زمان بهنگام سازی (t_{ij}) وجود دارد که منجر به نسخه های مختلفی از الگوریتم کلونی مورچه ای می گردد. برای اطلاعات بیشتر در مورد الگوریتم های کلونی مورچه ها می توان به [۵,6] مراجعه نمود.

۳- اتوماتی یادگیر

اتوماتی یادگیر یکی از مدل های یادگیری تقویتی است که در آن یک اتوماتا عملی بهینه را با توجه به اقدام انجام شده و بازخورد محیط فرا می گیرد. هدف نهایی اتومات، یادگیری انتخاب بهترین عمل از بین اعمال خود می باشد. بهترین عمل، عملی است که احتمال دریافت پاداش از محیط را به حد اکثر برساند. کار کرد اتوماتی یادگیر در تعامل با محیط، در شکل ۱ مشاهده می شود. محیط را می توان توسط سه تایی $\{E, \alpha, \beta, c\}$ نشان داد که در آن α مجموعه ورودی ها، β مجموعه خروجی ها و c مجموعه احتمال های جریمه می باشد. هر گاه β مجموعه ای دو عضوی $\{0,1\}$ باشد، محیط از نوع P است. در محیط از نوع Q، $(\beta(n))$ می تواند به طور گیسته مقداری از مقادیر محدود در فاصله $[0,1]$ از اختیار کند و در محیط از نوع S، $(\beta(n))$ متغیر تصادفی در فاصله $[0,1]$ است. اتوماتاهای یادگیر به دو دسته با ساختار ثابت و با ساختار متغیر دسته بندی می شوند. در این مقاله، به دلیل استفاده از اتوماتی یادگیر با ساختار ثابت، از پرداختن به اتوماتی با ساختار متغیر خودداری

۴- جستجو و کاوش در محیط با ترکیب کولونی مورچه ها و اتوماتای یادگیر

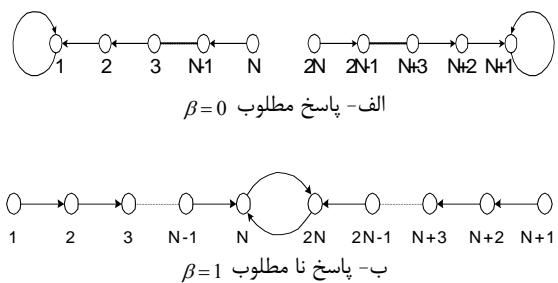
استفاده از الگوریتم کولونی مورچه ها برای جستجو و کاوش در محیط، علیرغم اینکه قدرت exploration بالایی را به عامل ها می دهد از نظر تنظیم پارامتر ها برای داشتن میانگین زمان مناسب، دارای پیچیدگی هایی می باشد که قابلیت انعطاف آن را در این مسئله کم می کند. الگوریتم ترکیبی ارائه شده، با تنظیم اتوماتیک پارامترهای الگوریتم کولونی مورچه ها توسط اتوماتای یادگیر، علاوه بر از بین بردن پیچیدگیهای تنظیم پارامترها، قابلیت انعطاف خوبی نیز به عامل ها در جستجو و کاوش محیط می دهد. الگوریتم ارائه شده برای جستجو و کاوش در محیط از ترکیب کولونی مورچه ها و اتوماتای یادگیر استفاده می کند. بدین صورت که عامل پلیس علاوه بر اینکه برای جستجو و کاوش در محیط از الگوریتم کولونی مورچه ها استفاده می کند مجهرز به یک اتوماتای یادگیر است که به صورت online پارامترهای الگوریتم کولونی مورچه ها را با توجه به وضعیت پیش آمده و به صورت اتوماتیک تنظیم می کند. می توان گفت مهمترین پارامتر الگوریتم کولونی مورچه ها که می تواند الگوریتم را به طرف موازنre exploration با exploitation سوق دهد پارامتر β می باشد که اهمیت هزینه یال (طول یال) را به عنوان جزوی از مسیر بیان می کند. در این الگوریتم مقدار پارامتر α ثابت بوده و اتوماتای یادگیر پارامتر β را بر اساس شرایط محیط تنظیم می کند. برای تنظیم پارامتر β از یک اتوماتای یادگیر با ساختار ثابت استفاده شده است. شکل ۵ ساختار اتوماتای استفاده شده را نشان می دهد.

شکل ۵- ساختار اتوماتای استفاده شده برای تنظیم پارامتر β

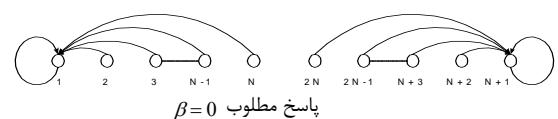
منظور از سیگنال دریافتی از محیط، مدت زمانی است که طول می کشد عامل از مبدأ به مقصد برسد. برای قضاوت اتوماتا در مورد سیگنال دریافتی از محیط در قبال آخرین عمل انجام شده، از کمترین مقدار برای میانگین زمان

از اتوماتا برآن است که رفتار گذشته سیستم را جهت تصمیم گیری در مورد چگونگی انتقال از اعمال مورد استفاده قرار دهد. اتوماتای L2,2 هنگامی که یک جواب نامطلوب از محیط دریافت نماید از اقدام به اقدام دیگر سوییج می نماید در حالی که اتوماتای L2N,2 اقدام به نگهداری تعداد موفقیت ها و فقط زمانیکه تعداد شکستها از ای هر اقدام می نماید و فقط تجاوز نماید (با این مقدار حدکش تجاوز نماید) به اقدام دیگر منتقل می شود. نمودار تغییر وضعیت این اتوماتای یادگیر مطابق شکل ۳ می باشد.

شکل ۳- نمودار تغییر وضعیت اتوماتای یادگیر L2N,2

اتوماتای یادگیر Krinsky: این اتوماتای یادگیر زمانی که پاسخ محیط نامطلوب است، مانند اتوماتای یادگیر L2N,2 رفتار می کند. اما برای پاسخ مطلوب هر وضعیت ϕ_i ($i=1,2,3,\dots,N$) به وضعیت ϕ_1 و هر وضعیت $\phi_{N+1}, \phi_{N+2}, \dots, \phi_{2N}$ به وضعیت ϕ_{N+1} رود. بنابراین همیشه N پاسخ نامطلوب متوالی لازم است تا اتوماتا یادگیر عمل خود را تغییر دهد. نمودار تغییر وضعیت این اتوماتای یادگیر برای پاسخ نامطلوب مانند اتوماتای یادگیر L2N,2 بوده و برای پاسخ مطلوب مطابق شکل ۴ می باشد.

شکل ۴- نمودار تغییر وضعیت اتوماتای یادگیر Krinsky

برای مطالعه بیشتر در مورد اتوماتای یادگیر با ساختار ثابت و ساختار متغیر، می توان به منابع [7,8,9] مراجعه کرد.

اگر اتوماتا در حالت S1 است و سیگنال در یافته کمتر از مقدار میانگین است اتوماتای یادگیر به حالت S0 رفته و از مقدار پارامتر β به اندازه ضریبی از اختلاف سیگنال دریافتی از محیط و مقدار میانگین کم می کند. این عمل باعث می شود تا در آینده قدرت exploration الگوریتم زیادتر شود.

در الگوریتم ترکیبی ارائه شده، از کولونی مورچه ها به صورت معکوس^۲ استفاده شده است. در شروع شبیه سازی بر روی تمام خیابانها فرومونی برابر با مقدار اولیه قرار داده می شود. (در این آزمایش ها این مقدار برابر ۵ قرار داده شده است). در هر واحد زمانی (ثانیه) که از شبیه سازی می گذرد فرومون تمام خیابان ها با یک ضریبی (پارامتر Q یا نرخ تبخیر فرمون) که در این آزمایشات ۱،۰ تعیین شده است) افزایش می یابد. عامل پلیس از هر خیابان که به عنوان جزئی از مسیر عبور می کند فرومون آن را به صورت ضریبی از ۰ کم می کند. مقدار این پارامتر برابر ۰،۳۰ تعیین شده است. از آنجا که در الگوریتم استفاده شده، اندازه فرومون یک خیابان با احتمال انتخاب آن خیابان رابطه مستقیم دارد کاهش فرومون یک خیابان، احتمال انتخاب آن را در آینده کاهش می دهد. عامل پلیس با این عمل (کاهش فرومون خیابان) سعی می کند از خیابانهایی که عبور کرده است عبور نکند. بنابراین از فرومون در جهت افزایش exploration الگوریتم استفاده می شود. اتوماتای یادگیر نیز با توجه به سیگنالی که از محیط می گیرد در صورت زیاد بودن میزان exploration ، مقدار پارامتر β را افزایش داده و آن را به سمت exploitation سوق می دهد. در صورت زیاد بودن exploration ، اتوماتای یادگیر الگوریتم را به سمت exploration هدایت می کند و سعی در ایجاد موازنی بین این دو مورد دارد. الگوریتم ترکیبی استفاده شده مطابق شکل ۶ می باشد:

۵- ارزیابی الگوریتم جستجو و کاوش ترکیبی

در این بخش، ابتدا نتایج آزمایشات مربوط به محاسبه مقدار اولیه مناسب برای پارامترها ارائه شده و سپس الگوریتم ارائه شده هم از نظر قدرت کاوش و هم از نظر امتیاز نهایی کسب شده ارزیابی می شود. همچنانکه قبل نیز بیان شد، مقدار پارامتر β یا نرخ کاهش فرومون توسط

انتظار که از الگوریتم کوتاهترین مسیر به دست آمده است استفاده می شود. فرآیند تنظیم پارامتر β توسط اتوماتای یادگیر به صورت زیر است:

شبیه سازی با مقادیر اولیه پارامترها شروع می شود. مقادیر اولیه مناسب باعث می شود الگوریتم سریعتر به جواب برسد و نیازی به یادگیری زیاد نباشد. مقادیر اولیه مناسب برای پارامترها با استفاده از روش آزمایش و خطا به دست می آیند. نتایج آزمایشات مربوط به محاسبه مقادیر اولیه مناسب در بخش بعدی به تفصیل ارائه شده است. در طول شبیه سازی، عامل پلیس هدفی را انتخاب نموده، زمان را یادداشت کرده و مطابق الگوریتم ارائه شده به سمت هدف حرکت می کند. موقعی که عامل پلیس به موقعیت هدف می رسد زمان سپری شده از لحظه انتخاب هدف تا رسیدن به هدف را به اتوماتای یادگیر می دهد (عكس العمل محیط برای اتوماتای یادگیر). اتوماتای یادگیر سیگنال دریافتی را با مقدار میانگین که از قبل به آن داده شده است مقایسه می کند که یکی از حالت های زیر پیش می آید:

اگر اتوماتا در حالت S0 است و سیگنال دریافتی کمتر از مقدار میانگین است اتوماتای یادگیر در حالت S0 باقی مانده و از مقدار پارامتر β به اندازه ضریبی از اختلاف سیگنال دریافتی از محیط و مقدار میانگین کم می کند. این عمل باعث می شود تا در آینده قدرت exploration الگوریتم زیادتر شود.

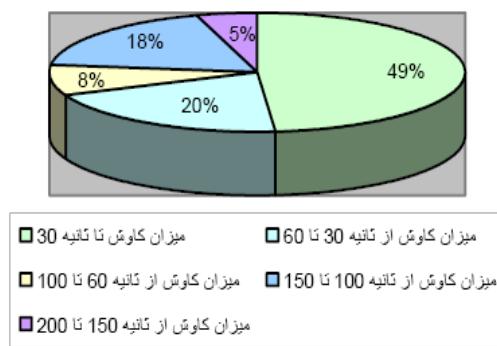
اگر اتوماتا در حالت S0 است و سیگنال در یافته بیشتر از مقدار میانگین است اتوماتای یادگیر به حالت S1 رفته و به مقدار پارامتر β به اندازه ضریبی از اختلاف سیگنال دریافتی از محیط و مقدار میانگین را اضافه می کند. این عمل باعث می شود تا در آینده قدرت exploitation الگوریتم زیادتر شود.

اگر اتوماتا در حالت S1 است و سیگنال در یافته بیشتر از مقدار میانگین است اتوماتای یادگیر در حالت S1 باقی مانده و به مقدار پارامتر β به اندازه ضریبی از اختلاف سیگنال دریافتی از محیط و مقدار میانگین را اضافه می کند. این عمل باعث می شود تا در آینده قدرت exploitation الگوریتم زیادتر شود.

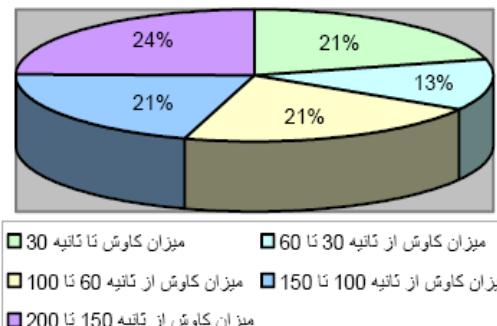
مقدار برای پارامتر ρ که هم قدرت کاوش بالایی به الگوریتم می دهد و هم میانگین زمان انتظار کمتری را نشان می دهد $\rho = 0.3$ می باشد.

۱-۵- ارزیابی از نظر قدرت کاوش و جستجو

عملکرد الگوریتم ارائه شده از نظر قدرت جستجو و کاوش در محیط، در نقشه های Kobe و VC (نقشه های استفاده شده در مسابقات ۲۰۰۸ چین) به ترتیب در شکل های ۷ و ۸ نشان داده شده است. برای پیاده سازی Persia الگوریتم ارائه شده، از ساختار عامل های تیم استفاده شده است [2,3]. کد عامل های آمبولانس و آتش نشان در تمام الگوریتم ها یکسان بوده و فقط کد و الگوریتم عامل های پلیس بازنویسی شده است. عملکرد الگوریتم Persia که از کوتاهترین مسیر برای حرکت به سمت اهداف استفاده می کند (از نظر جستجو و کاوش در محیط) به عنوان معیار مقایسه در نقشه ای Kobe و VC به ترتیب در شکل های ۹ و ۱۰ ارائه شده است. دلیل ارائه عملکرد الگوریتم تیم Persia این است که عملکرد الگوریتم ارائه شده با آن مقایسه شده است.

شکل ۷. میزان کاوش عامل پلیس در الگوریتم ترکیبی - نقشه Kobe

شکل ۸. میزان کاوش عامل پلیس در الگوریتم ترکیبی - نقشه VC

مورچه در کولونی مورچه ها با استفاده از روش سعی و خطابرابر $\alpha = 0.1$ قرار داده شده است. جداول ۱ و ۲ به ترتیب تعداد گرههای ملاقات شده و میانگین زمان انتظار اهداف را به ازای مقادیر متفاوت ρ نشان می دهند.

- ۱- فرمون تمام يالها، مقادير پارامترهاي β و ρ را مقداردهي اوليه کن. ($\alpha = 0.1, \beta = 0.1, \rho = 0.3, Q = 5$)
- ۲- هدفي را انتخاب کن.
- ۳- زمان را يادداشت کن.
- ۴- تا زمانیکه به هدف (مقصد) نرسیده اي دستورالعمل های ۵ تا ۹ را اجرا کن.
- ۵- با هر پالس شبیه سازی، فرمون تمام يالها را افزایش بد.
- ۶- مقدار احتمال يال های متصل به گره را که در آن قرار داری طبق فرمول شماره (۱) محاسبه کن.
- ۷- یکی از يال های متصل به گره فعلی را به تصادف انتخاب کن.
- ۸- فرمون يال انتخاب شده را مطابق فرمول شماره (۲) کاهش بد.
- ۹- به گرهی که در انتهای دیگر يال انتخاب شده قرار دارد برو.
- ۱۰- زمان صرف شده را به عنوان سیگنال ورودی به اوتوماتی یادگیر بد.
- ۱۱- از اوتوماتی یادگیر مقدار جدید پارامتر β را دریافت کن و در فرمول (۱) اعمال کن.

شکل ۶- الگوریتم ترکیبی ارائه شده برای طراحی مسیر عامل پلیس

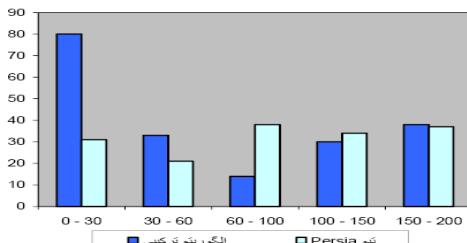
جدول ۱- مقادیر مختلف پارامتر ρ و تأثیر آن در قدرت کاوش الگوریتم (تعداد گرههای ملاقات شده توسط عامل پلیس)

$\rho = 0.8$	$\rho = 0.7$	$\rho = 0.6$	$\rho = 0.5$	$\rho = 0.4$	$\rho = 0.3$	$\rho = 0.2$	$\rho = 0.1$	تعداد کل گره ها
184	173	188	152	138	168	118	175	15
192	185	207	157	148	233	165	198	30
192	198	209	162	182	255	215	198	45
192	267	209	197	197	236	215	202	60
206	291	253	201	235	237	245	265	100
219	291	269	230	234	249	281	281	150
245	291	291	235	291	265	291	291	200
257	291	291	235	291	274	291	291	250
287	291	291	280	291	287	291	291	300

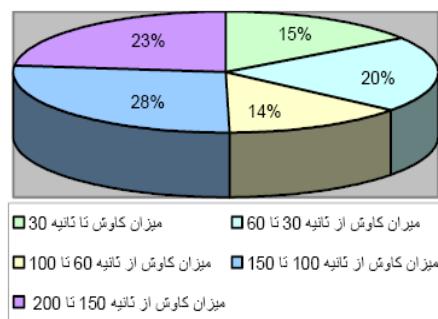
جدول ۲- مقادیر مختلف پارامتر ρ و تأثیر آن در میانگین زمان انتظار اهداف انتخاب شده توسط عامل پلیس

$\rho = 0.8$	$\rho = 0.7$	$\rho = 0.6$	$\rho = 0.5$	$\rho = 0.4$	$\rho = 0.3$	$\rho = 0.2$	$\rho = 0.1$	میانگین زمان انتظار اهداف (بر حسب ثانیه)
250	146	65	250	95	367	66	91	91

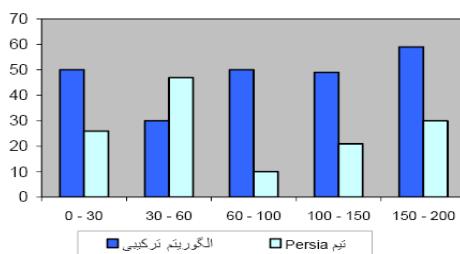
همچنانکه جداول ۱ و ۲ نیز نشان می دهند مناسبترین

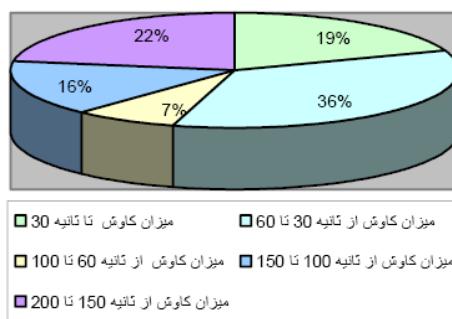
شکل ۱۱. مقایسه فضای کاوش شده توسط الگوریتم ترکیبی و تیم Kobe – Persia

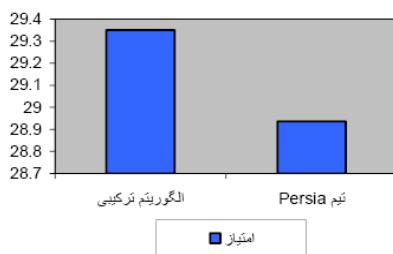
شکل ۹. میزان کاوش عامل پلیس در تیم Persia – نقشه Kobe

شکل ۱۲. مقایسه فضای کاوش شده توسط الگوریتم ترکیبی و تیم VC – Persia

شکل ۱۰. میزان کاوش عامل پلیس در تیم Persia – نقشه VC

شکل ۱۳- مقایسه الگوریتم ترکیبی و تیم Persia از نظر امتیاز کسب شده

همچنانکه شکل های ۱۱ و ۱۲ نیز نشان می دهند الگوریتم ارائه شده از نظر قدرت کاوش در محیط، برتری چشمگیری را نسبت به الگوریتم هایی که از کوتاهترین مسیر استفاده می کنند نشان می دهد. آزمایش ها نشان می دهند (شکل ۱۳) که الگوریتم ارائه شده از نظر امتیاز نهایی کسب شده نیز بهتر از الگوریتم هایی عمل می کند که از کوتاهترین مسیر برای حرکت به سمت هدف استفاده می کنند.

منابع و مراجع :

- [1] A. Kleiner, M. Brenner, T. Bräuer, C. Dornhege, M. Göbelbecker, M. Luber, J. Prediger, J. Stückler, and B. Nebel, “Successful Search and Rescue in Simulated Disaster Areas”, *Institut for Informatik*, University at Freiburg, 79110 Freiburg, Germany, 2006.
- [2] M. R. Khojasteh and H. Heidari, “Persia 2005 Team Description”, *Team Description Paper*, 2005.

برای ارزیابی الگوریتم ارائه شده از نظر امتیاز نهایی، امتیاز کسب شده از ۴ بار اجرا و شبیه سازی الگوریتم ارائه شده و تیم Persia یادداشت شده است که نتایج آن به صورت جدول ۳ می باشد.

جدول ۳- امتیاز کسب شده توسط الگوریتم ترکیبی و تیم Persia در ۴ بار اجرا

ردیف	1	2	3	4	امتیاز
الگوریتم ترکیبی	28.37	28.45	29.22	31.84	29.35
تیم Persia	27.96	30.01	27.63	29.29	29.35

۶- مقایسه و نتیجه گیری

در این قسمت عملکرد الگوریتم ارائه شده با الگوریتم تیم Persia (که از الگوریتم کوتاهترین مسیر استفاده می کند) هم از نظر میزان کاوش و جستجو در محیط نشان می نظر امتیاز نهایی کسب شده مقایسه شده است. شکل های ۱۱ و ۱۲ این مقایسه را به ترتیب برای نقشه های VC و Kobe از نظر میزان کاوش در محیط نشان می دهند. شکل ۱۳ نیز دو الگوریتم را از نظر امتیاز نهایی کسب شده مقایسه می کند.

- [3] M. R. Khojasteh, A. Kazimi and Z. Ghasemini, "Persia 2006, Towards a Full Learning Automata-Based Cooperative Team", *Team Description Paper*, 2006.
  - [4] S. B. M. Post and M. L. Fassaert, "A Communication and Coordination Model For 'RobocupRescue' Agents", *M.Sc. thesis, Department of Computer Science, University of Amsterdam*, 2004.
  - [5] M. Dorigo and T. Stützle, *Ant Colony Optimization*, Cambridge, MA: The MIT Press, 2000.
  - [6] M. Dorigo, G. Di Caro and M. L. Gambardella, "Ant Algorithms for Discrete Optimization", *Artif. Life*, vol. 5, no. 2, pp. 137–172, 1999.
  - [7] M. R. Meybodi, F. A. Mohammadi, "Optimizing ACS using Learning Automata", *Technical Report, Soft Computing Lab, Amirkabir University of Technology*, 2004.
  - [8] K. S. Narendra and M. A. L. Thathachar, *Learning Automata: An Introduction*, Prentice Hall, Inc., 1989.
  - [9] M. A. L. Thathachar, P. S. Sastry, "Varieties of Learning Automata: An Overview", *IEEE Transaction on System, Man and Cybernetics, Part B*: Vol. 32, No. 6, P. 711-722, 2002.
  - [10] P. Mars, J. R. Chen and R. Nambiar, "Learning Algorithms: Theory and Application in Signal Processing, Control and Communications", *CRC press*, New York, 1998.
  - [11] The Robocup Rescue Technical Committee, "Robocup-Rescue Simulator Manual", 2000, Web page : <http://robomec.cs.kobe-u.ac.jp/robocup-rescue>.
  - [12] M. Bowling, "Robocup Rescue : Agent Development Kit", *Version0.4*, 2001.
  - [13] T. Morimoto, "How to Develop a RoboCupRescue Agent for RoboCupRescue Simulation System", *version 0*, 1st edition, 2002.
  - [14] RoboCupRescue Official Site, <http://robomec.cs.kobe-u.ac.jp/robocup-rescue/>.
  - [15] H. Kitano, S. Tadokor, H. Noda, I. Matsubara, T. Takhasi, A. Shinjou, and S. Shimada, " Search And Rescue For Large Scale Disaster As a Domain For Multi-Agent Systems", *Kluwer Academic Publisher*, 2002.
-

1 Real-Time
2 Repelling